

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра історії України

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РЕПРЕСИВНА ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКИХ СПЕЦСЛУЖБ
ПО ВІДНОШЕННЮ ДО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ
В РАДЯНСЬКУ ДОБУ

Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка

Спеціальність 014 Середня освіта(Історія)

Освітньо-професійна програма Середня освіта (Історія)

Перший рівень вищої освіти

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією НН інституту історії, права та міжнародних відносин
«28» серпня 2025 р.
Голова: *[Signature]* Світлана МОЦАК
кандидат педагогічних наук, доцент

Суми – 2025

Розробники:

Король Віталій Миколайович – кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії України;

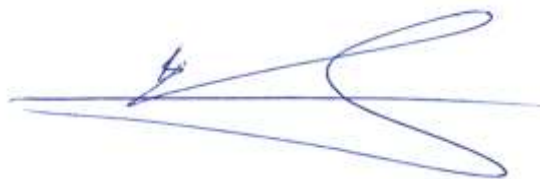
Литвиновська Юлія Анатоліївна – викладач кафедри історії України.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри історії України

Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

кандидат історичних наук, доцент

A handwritten signature in blue ink, consisting of a series of loops and a horizontal line, representing the name Vyacheslav Olshchak.

В'ячеслав ОЛЩЬКИЙ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4	Бакалавр	Вибіркова
		Рік підготовки:
		4-й
Семестр		
7-й		
Лекції		
20 год.		
Практичні, семінарські		
26 год.		
Лабораторні		
Самостійна робота		
72 год.		
Консультації:		
2 год.		
Вид контролю: 7-й семестр - залік		
Загальна кількість годин – 120		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Репресивна політика радянських спецслужб по відношенню до населення України в радянську добу» є оволодіння студентами знань з історії політики радянських спецслужб по відношенню до українського населення у радянський період.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Репресивна політика радянських спецслужб по відношенню до населення України в радянську добу» є дослідження методів та способів взаємодії радянських спецслужб з населенням України, їх структури, мети та результатів діяльності, наслідків цих процесів для українського населення.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- Історію створення радянських спецслужб і їх роль у репресивній політиці; створення та еволюцію структур і функції різних спецслужб у складі радянського уряду;

- Методи і техніки, які використовувалися силовими структурами для репресій проти населення;

- Окремі аспекти політичних репресій, масових репресій проти конкретних національних або соціальних груп, причини та наслідки цих дій;

вміти:

- Досліджувати архівні матеріали по події радянського періоду;

- Працювати зі свідченнями очевидців, аналізувати літературу та документальні джерела;

- Порівнювати різні погляди дослідників щодо питання репресивної політики радянських спецслужб щодо населення України;

- Вміти аргументувати свої погляди на окремі питання історичної науки.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності**:

ІК 1. Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі історії, правознавства та методики навчання, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких **загальних компетентностей**:

ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

професійних компетентностей:

ПК 3. Здатність ефективно і грамотно працювати з різними джерелами історичної інформації, будувати усні й письмові висловлювання щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії.

ПК 7. Здатність застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, дискутувати про минуле в політичному й культурному аспектах.

ПК 8. Здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події інтерпретації у контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Репресивна політика радянських спецслужб по відношенню до населення України в радянську добу» базується на знаннях раніше вивченої дисципліни «Модерна історія України», паралельно вивчається дисципліна «Новітня історія України».

3. Результати навчання за дисципліною

ПРЗ 1. Знати історичну термінологію і наукову періодизацію історичних процесів.

ПРЗ 4. Знати та розуміти історіографію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.

ПРУ 3. Уміти працювати з джерелами інформації, інтегрувати їх зміст, визнавати й сприймати різноманітність критичного аналізу і оцінок історичних джерел.

ПРУ 5. Уміти оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.

4. Критерії оцінювання результатів навчання Розподіл балів (VII семестр)

Поточний контроль										Разом	Загальна сума	
Розділ 1		Розділ 2						Розділ 3			65	100
T1	T2	T3	T4	T6	T6	T7	T8	T9	T10	T11		
Поточний контроль												
5	5	5	10	5	5	10	5	5	5	5		
Контроль самостійної роботи												
3	3	3	4	3	3	4	3	3	3	3		
										35		

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження шляхом поточного та підсумкового контролю. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів під час відвідування лекцій, участі у семінарах, виконання тестових завдань та виконання інших видів самостійної роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **65 балів:** участь у *семінарах* – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю.

- **35 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка рефератів, есе тощо.

Разом – **100 балів.**

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями:

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно інтерпретує історичні явища та процеси; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність, здобувач освіти бере активну участь в обговоренні винесених на семінарське заняття питань, доповнює відповіді доповідаючих, творче висвітлення проблем та якісне виконання завдання.

4	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно інтерпретує історичні явища та процеси; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження. Під час заняття продемонстроване творче висвітлення проблем та якісне виконання завдання.
3	Здобувач вищої освіти дає відповіді на питання семінарського заняття, відтворює дефініції та пояснює зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає, проте неточно інтерпретує історичні явища та процеси; завдання виконує з неістотними помилками; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, нетворче висвітлення проблем, допускаючи незначні помилки.
2	Здобувач вищої освіти дає відповіді на більшість питань семінарського заняття, відтворює дефініції загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; лише називає історичні явища та процеси; завдання виконує з істотними помилками; не може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, називаючи при цьому їх ознаки.
1	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд, з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.
0	Відсутність на занятті

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка (<https://sspu.edu.ua/universitytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>).

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни «Репресивна політика радянських спецслужб по відношенню до населення України в радянську добу» можуть бути:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт, які можуть бути короткочасними (15-20 хв.) і протягом усього заняття. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь.

- підготовка доповідей, есе, презентацій. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

Питання до самоконтролю

1. Які структури спецслужб брали участь у репресивній політиці проти населення України в період радянської влади?
2. Які методи та техніки використовувалися спецслужбами для проведення політичних репресій?
3. Які були основні цілі радянської репресивної політики щодо населення України?
4. Які наслідки мала репресивна політика радянських спецслужб для українського суспільства?
5. Які періоди часу були найбільш активними у проведенні репресій проти українського населення?
6. Які основні методи боротьби з політичними опонентами застосовували радянські спецслужби?
7. Які соціальні та етнічні групи були найбільш піддаються репресіям радянськими спецслужбами?
8. Які були основні причини проведення репресивної політики в Україні радянськими спецслужбами?
9. Як ви оцінюєте вплив репресивної політики радянських спецслужб на формування української ідентичності?
10. Яким чином українське суспільство працює над осмисленням та узагальненням історичного досвіду репресій радянської влади?
11. Які події стали знаковими в рамках репресивної політики радянських спецслужб на території України?
12. Які методи використовувалися для зламу опозиційних настроїв у населення?
13. Які політичні лідери та громадські діячі були жертвами репресивної політики радянських спецслужб на території України?
14. Які були форми опору населення репресивній політиці спецслужб?
15. Які документи та архівні матеріали можна використовувати для вивчення репресивної політики радянських спецслужб на території України?
16. Як відбувалися масові операції з вивезення громадян України на примусові роботи в інші регіони радянського союзу?
17. Як ви оцінюєте міжнаціональні аспекти репресивної політики радянських спецслужб в Україні?
18. Як ви розумієте роль місцевих органів влади в проведенні репресивної політики на території України?
19. Як ви оцінюєте вплив радянської репресивної політики на розвиток культури та освіти в Україні?
20. Які були методи переслідування релігійних груп радянськими спецслужбами на території України?
21. Як ви оцінюєте роль висловлювань та позиції інтелігенції у контексті радянських репресій в Україні?
22. Як вивчення репресивної політики радянських спецслужб може впливати на українсько-російські відносини в сучасному світі?

23. Як українське суспільство сприймає історичну пам'ять про репресивну політику радянських спецслужб на території України?

24. Як українська історична наука вивчає та інтерпретує історію радянських репресій?

25. Яким чином українська молодь може сприймати та осмислювати історію репресивної політики радянських спецслужб?

26. Як ви оцінюєте зв'язок між репресивною політикою радянських спецслужб та подіями Голодомору?

27. Які основні джерела можна використовувати для підготовки досліджень з даної теми?

28. Яким чином репресивна політика радянських спецслужб вплинула на соціальні та економічні процеси в Україні?

29. Яким чином українське суспільство ставилось до дослідження репресивної політики радянських спецслужб у незалежній Україні?

30. Яким чином вивчення цієї теми може вплинути на подальший розвиток українського суспільства та держави?

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Репресивна політика радянських спецслужб по відношенню до населення України в радянський період» складається з 3 розділів, які в цілому висвітлюють створення, розвиток радянських спецслужб та їх функції і діяльність по відношенню до населення України протягом 1922–1991 рр. та вплив на українське суспільство (політичний, соціальний та науковий аспекти) в пострадянський період.

Розділ I. Історія створення, еволюція та функції радянських спецслужб.

Розділ II. Радянські політичні репресії, масові репресії проти конкретних національних та соціальних груп.

Розділ III. Дослідження та висвітлення репресій радянської влади відносно населення України в період незалежності.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Розділ 1. Історія створення, еволюція та функції радянських спецслужб.

Тема 1.1. Утворення та розвиток ЧК(Надзвичайної комісії).

Зародження радянської спецслужби. Діяльність ЧК під час громадянської війни. Еволюція структури та завдань радянських спецслужб у 1920-1930-х роках. Методи та техніки взаємодії різних структур з українським населенням.

Тема 1.2. Функції спецслужб на різних етапах радянського періоду.

Роль НКВД в період індустріалізації та колективізації. Спецслужби під час Великої Вітчизняної війни. Післявоєнний період: розвиток КГБ та інших структур. Кризь холодну війну: діяльність радянських спецслужб у світовому контексті. Реформи та зміни в структурі після розпаду СРСР.

Розділ 2. Радянські політичні репресії, масові репресії проти конкретних національних та соціальних груп.

Тема 2.1. Голодомор 1932-1933 років: політичні репресії та геноцид національного масштабу.

Причини та передумови Голодомору. Хроніка 1932–1933 рр. Способи виживання населення, регіональні особливості. Роль радянських спецслужб у подіях 1932–1933 рр.

Тема 2.2. Масові політичні репресії проти інтелігенції та культурних еліт.

Причини та наміри репресивної політики радянської влади відносно інтелігенції та культурних еліт. «Розстріляне відродження», «Червоний терор», роль радянських спецслужб в вище зазначених процесах, наслідки для українського населення.

Тема 2.3. Репресії проти сільського населення: колективізація та депортації.

Причини, мета та перебіг колективізації. Розкуркулення та виявлення ворожих елементів. Функції радянських спецслужб у виявленні та боротьбі з «куркулями», подальша доля осіб, віднесених до такої категорії. Голод 1946–1947 рр.

Тема 2.4. Релігійні групи під час радянських репресій: церква та релігійні лідери.

Політика радянського режиму щодо церкви і духовенства в Україні. Агресивний наступ сталінського режиму на греко-католицьку та православну церкви. «Велика антирелігійна пропаганда». Вилучення церковного майна. Створення в 1943 р. нової церковної організації «Руська православна церква Московського патріархату» та її взаємодія з НКВС.

Тема 2.5. Етнічні групи в умовах радянських репресій: депортації та національні репресивні кампанії.

Етнічні чистки, депортації, їх причини, перебіг та роль в зазначених процесах радянських спецслужб. Червнева депортація. Депортації кримських татар. Акція «Вісла». «Польська операція».

Тема 2.6. Репресії проти політичних опозиційних груп: антирадянські елементи та опозиційні рухи.

Злочини СРСР на заході України в 1939–1941 роках. Протистояння радянських спецслужб та ОУН–УПА. Роль радянських спецслужб у масових політичних репресіях в Україні. Жінки під час політичних репресій: роль та становище у суспільстві. Табори ГУЛАГу.

Розділ 3. Дослідження та висвітлення репресій радянської влади відносно населення України в період незалежності.

Тема 3.1. Сучасний період: наслідки та вплив колишніх радянських спецслужб.

Період перебудови та падіння комуністичного режиму: дослідження політичних репресій. Ролі КГБ та інших спецслужб в період розпаду СРСР: вплив на населення України. Міфи та реальність про діяльність радянських спецслужб. Репресії в період становлення незалежності України. Діяльність КГБ на міжнародному рівні: розсекречені матеріали і факти.

Тема 3.2. Сприйняття історії політичних репресій в українському суспільстві: сучасний погляд

Вплив політичних репресій на соціальну та економічну сфери в період незалежності. Доля політв'язнів та їхній внесок у формування сучасної української державності. Роль судової системи у висвітленні та розслідуванні радянських репресій. Взаємодія України з іншими країнами у контексті висвітлення радянських злочинів. Відшкодування та відновлення прав людей, постраждалих від репресій.

Тема 3.3. Проблеми висвітлення історії репресій у сучасних українських дослідженнях.

Розсекречення архівних джерел стосовно радянських репресій. Актуальні питання усної історії та роботи зі свідченнями очевидців. Розсекречені матеріали СБУ. Діяльність Українського Інституту Національної пам'яті. Проекти по реабілітації політичних в'язнів. Післямова: сліди масових політичних репресій в сучасному українському суспільстві.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Самост.
Розділ 1. Історія створення, еволюція та функції радянських спецслужб					
Тема 1.1 Утворення та розвиток ЧК(Надзвичайної комісії).	8	2	2		4
Тема 1.2 Функції спецслужб на різних етапах радянського періоду.	8	2	2		4
Розділ 2. Радянські політичні репресії, масові репресії проти конкретних національних та соціальних груп.					
Тема 2.1 Голодомор 1932-1933 років: політичні репресії та геноцид національного масштабу.	12	2	2		8
Тема 2.2 Масові політичні репресії проти інтелігенції та культурних еліт.	14	2	4		8
Тема 2.3 Репресії проти сільського населення: колективізація та депортації.	8	2	2		4
Тема 2.4 Релігійні групи під час радянських репресій: церква та релігійні лідери.	12	2	2		8
Тема 2.5 Етнічні групи в умовах радянських репресій: депортації та національні репресивні кампанії.	12	2	2		8
Тема 2.6. Репресії проти політичних опозиційних груп: антирадянські елементи та опозиційні рухи.	8		4		4
Розділ 3. Дослідження та висвітлення репресій радянської влади відносно населення України в період незалежності.					
Тема 3.1 Сучасний період: наслідки та вплив колишніх радянських спецслужб.	14	2	2	2	8
Тема 3.2 Сприйняття історії політичних репресій в українському суспільстві: сучасний погляд	12	2	2		8
Тема 3.3. Проблеми висвітлення історії репресій у сучасних українських дослідженнях.	12	2	2		8
	120	20	26	2	72

7.3. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Утворення та розвиток ЧК(Надзвичайної комісії).	2
2	Функції спецслужб на різних етапах радянського періоду.	2
3	Голодомор 1932-1933 років: політичні репресії та геноцид національного масштабу.	2
4	Масові політичні репресії проти інтелігенції та культурних еліт.	2
5	Репресії проти сільського населення: колективізація та депортації.	2
6	Релігійні групи під час радянських репресій: церква та релігійні лідери.	2
7	Етнічні групи в умовах радянських репресій: депортації та національні репресивні кампанії.	2
8	Сучасний період: наслідки та вплив колишніх радянських спецслужб.	2
9	Сприйняття історії політичних репресій в українському суспільстві: сучасний погляд	2
10	Проблеми висвітлення історії репресій у сучасних українських дослідженнях.	2
Разом		20

7.4. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Утворення та розвиток ЧК(Надзвичайної комісії).	2
2	Функції спецслужб на різних етапах радянського періоду.	2
3	Голодомор 1932-1933 років: політичні репресії та геноцид національного масштабу.	2
4	Масові політичні репресії проти інтелігенції та культурних еліт.	4
5	Репресії проти сільського населення: колективізація та депортації.	2
6	Релігійні групи під час радянських репресій: церква та релігійні лідери.	2
7	Етнічні групи в умовах радянських репресій: депортації та національні репресивні кампанії.	2
8	Репресії проти політичних опозиційних груп: антирадянські елементи та опозиційні рухи.	4
9	Сучасний період: наслідки та вплив колишніх радянських спецслужб.	2
10	Сприйняття історії політичних репресій в українському суспільстві: сучасний погляд	2

11	Проблеми висвітлення історії репресій у сучасних українських дослідженнях.	2
Разом		26

7.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Утворення та розвиток ЧК(Надзвичайної комісії).	4
2	Функції спецслужб на різних етапах радянського періоду.	4
3	Голодомор 1932-1933 років: політичні репресії та геноцид національного масштабу.	8
4	Масові політичні репресії проти інтелігенції та культурних еліт.	8
5	Репресії проти сільського населення: колективізація та депортації.	4
6	Релігійні групи під час радянських репресій: церква та релігійні лідери.	8
7	Етнічні групи в умовах радянських репресій: депортації та національні репресивні кампанії.	8
8	Репресії проти політичних опозиційних груп: антирадянські елементи та опозиційні рухи.	4
9	Сучасний період: наслідки та вплив колишніх радянських спецслужб.	8
10	Сприйняття історії політичних репресій в українському суспільстві: сучасний погляд	8
11	Проблеми висвітлення історії репресій у сучасних українських дослідженнях.	8
Разом		72

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Баран В. Україна : новітня історія 1945–1991. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2003. 670 с.
2. Безносок О. П. Діяльність винищувальних батальйонів та груп охорони громадського порядку на Прикарпатті в 1944–1954 роках : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01. Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2008..
3. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953. Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз. У двох книгах. Книга перша. К. : Либідь ; Військо України, 1994. 432 с.
4. Васильєв В., Лінн В., Подкур Р. Відлуння Великого терору. Збірник документів. У трьох т. Т. 1. Партійні збори та оперативні наради

- співробітників управлінь НКВС УРСР (листопад 1938 — листопад 1939 рр.). Київ: В.Захаренко, 2018. 744 с.
5. Веденєєв Д. Двобій без компромісів. Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945–1980-ті роки. К. : К.І.С., 2007. 568 с.
 6. Відлуння Великого терору. Збірник документів. У 3 т. Т. 3. Чекисти Сталіна в лекціях «соціалістичної законності». Его-документи 1938—1941 рр. Володимир Бірчак, Тімоті Блаувельт, Валерій Васильєв та ін. ; відп. ред. Валерій Васильєв, Роман Подкур, Лінн Віола. Київ: В. Захаренко, 2019. 936 с.
 7. В'ятрович В. Україна. Історія з грифом «Секретно». Харків: «Клуб Сімейного Дозвілля», 2023. 512 с.
 8. Греченко В.А. 1941 рік (довоєнне півріччя): зміни у структурі НКВС УРСР. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2018. № 3 (82). С. 9-19.
 9. Епплбом Енн. Історія ГУЛАГу. Київ: Києво-Могилянська академія, 2010. 512 с.
 10. Золотарьов В. Керівний склад НКВС УРСР під час «великого терору»(1936–1938 рр.): соціально-статистичний аналіз. З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ, 2009.
 11. Ільницький В. Радянські репресії у західних областях України (1939 – 1953): історія, особистості, пам'ять: колективна монографія. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2022. 374 с.
 12. Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–1980-х років. 2-ге вид., виправл. і доповн. Київ: Кліо, 2019. 248 с.
 13. Касьянов Г. Розрита могила: голод 1932—1933 рр. у політиці, пам'яті та історії (1980-ті — 2000-ні). Харків: Фоліо, 2019. 304 с.
 14. Конквест Р. Великий терор. Сталінські чистки 30-х років. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 860 с.
 15. Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і Голодомор. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 384 с.
 16. Кульчицький С.В. Колективізація сільського господарства на Донбасі: 1928–1938 : науково-популярний нарис: монографія. Київ, 2015. 186 с.
 17. Надольський Й. Е. Депортаційна політика сталінського тоталітарного режиму в західних областях України (1939 – 1953 рр.). Луцьк : РВВ «Вежа» Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2008. 260 с.
 18. Окіпнюк В.Т. Юридичний статус місць утримання заарештованих в органах державної безпеки УРСР (1929–1953 роки): історико-правовий аналіз. Вісник пенітенціарної асоціації України. 2018. № 4 (6). С. 119–122.

19. Оперативно-бойова діяльність підрозділів радянських спецслужб у роки боротьби з нацизмом. упор.: Веденєєв Д., Козенюк В., Сердюк С. З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. 2000. № 1 С. 69. Веденєєв Д.В. Розвідувально-диверсійна та контррозвідувальна діяльність органів державної безпеки в 1941–1945 рр. (за документами НКВС-НКДБ Української РСР). З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. 2014. № 2 (43). С. 291–352; Веденєєв Д.В. Таємний фронт Другої світової війни: розвідувальна та контррозвідувальна діяльність радянських органів державної безпеки в Україні (1939–1945 рр.). Нариси воєнно-політичної історії України. Острог: НУОА, 2014. С. 318–340 та ін.
20. Охрімчук О. Діяльність Українського інституту національної пам'яті з відновлення та збереження пам'яті про радянські репресії у західних областях. Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія Історія, 2020, №4/46. С. 383-400.
21. Папакін Г. «Чорна дошка»: антиселянські репресії (1932-1933). Інститут історії України, 2013.
22. Пристайко О. В. НКВС-МВС УРСР (1934-1954 рр.): структурна побудова та функції (історико-правове дослідження). Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2021. 272 с.
23. Радянські органи державної безпеки в Україні (1918–1991 рр.): історія, структура, функції: Матеріали круглого столу, 19 грудня 2013 р., м. Київ. Упоряд.: О. Г. Бажан, Р. Ю. Подкур. К.: Інститут історії України НАН України, 2014. 469 с.
24. Романець Н. Репресивна політика радянської влади в українському селі (1925–1939 рр.): монографія. Кривий Ріг: Вид. Р.А.Козлов, 2014. 456 с.

Додаткові:

1. Бажан О. «Національні» операції НКВС на Київщині у 1937–1938 рр.: механізми реалізації та статистика. 2020. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c0593c21-1b42-4dd9-9dd3-887c3daaeb46/content>
2. Баран В. Органи НКВС як інструмент сталінських репресій у західних областях України (вересень-грудень 1939 р.). Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія Історія. 2020. №4/46.
3. Вовк О.В. Червоний партизанський рух в Україні і органи НКВС-НКДБ (1941-1944 рр.). Сумський історико-архівний журнал, 2010.
4. Галів М., Огар А. Радянські репресії проти духовенства Греко-католицької церкви у 1944–1947 рр.(на прикладі біографії о. Івана Котіва). Проблеми

- гуманітарних наук: збірник наукових праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія Історія, 2021, №6/48. С. 319-341
5. Герус-Бахтіна Н. Репресії радянської влади проти колишніх фольксдойче в період пізнього сталінізму. Історичний архів, 2015, №15. С.165-172.
 6. Золотарьов В. Колишні співробітники НКВС УРСР на керівній роботі у системі ГУТАБ СРСР (1936–1939 рр.). З архівів ВУЧК, ГПУ, НКВД, КГБ, 2013. №1-2, С.51-79.
 7. Ільющин І. Польська операція НКВС: архівно-слідча справа Адольфа Петровського. Військово-науковий вісник, 2022, С. 296-321.
 8. Мокрик Р. Бунт проти імперії: українські шістдесятники. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2023. 416 с.
 9. Рафальська Т. Л. «Великий» терор 1937–1938 років: від ідеології до реалізації. Наукові записки. Історичні науки. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008, №11. С. 106-110.
 10. Окіпнюк В.Т. Радянські органи державної безпеки в Україні в період Другої світової війни: історико-правовий аналіз. Часопис Київського університету права. 2019. №3. С.49-53.
 11. Степанюк А. Радянська тюрма – дітище НКВС. Вісник Пенітенціарної асоціації України, 2021, С. 21-38.
 12. Файзулін Я. Історія.УА: постаті, факти, версії. К: Комора, 2021. 560 с.
 13. Цибуленко Л. Стереотип ворога в рефлексії каральної радянської системи часів масових репресій 30-х років. 2017.
 14. Чайковський А.С. Спецгрупи НКВС і НКДБ: міфи та реальність. Архіви України. 2012.
 15. Шармар О.М. Роль органів ВУНК, ДПУ, НКВС УСРР (УРСР) у здійсненні політики держави на селі (1919–1939 рр.). Історія політ. і правових вчень. Київ, 2008.
 16. Шалашна Н. Історична пам'ять мешканців сходу України про радянські репресії у західних областях: сучасний стан історіографії. проблеми. Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць ДДПУ імені Івана Франка. Серія Історія, 2020. №4/46. С.229-244.

10.Інформаційні ресурси

Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського, archeos.org.ua

Інститут історії України НАН України. Офіційний сайт, www.history.org.ua

**9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,
використання яких передбачає навчальна дисципліна
(за потребою)**

1. Навчальні аудиторії, які обладнані для проведення лекційних і семінарських занять.
2. Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютери, мультимедійний проектор, екран.